

In 1974 voerde de Britse componist Cornelius Cardew een aantal van zijn meest baanbrekende werken op. Als tweede act volgde een lezing over wat Cardew als de tekortkomingen van zijn werk beschouwde. Hij was een overtuigd marxist en vond dat zijn stukken er niet in slaagden om zich aan de exclusieve dynamiek van de kunstconsumptie van de bourgeoisie te onttrekken. Ondanks deze zelfkritiek paste hij zijn creaties niet aan en hij gaf ze ook niet op. In plaats daarvan wilde hij juist door de werken te circuleren een kritiek forceren die de gebreken zou laten zien. Het werk plus de kritiek op het werk. Het werk als container voor zelfreflectie.

Slow Reading Club ontstond in de negatieve ruimte van onze studietijd. Zoals gebruikelijk is in onze generatie (Europees) opgeleide kunstenaars kregen we verschillende *close-reading* technieken voorgeschoteld. We leerden om een tekst vanuit deconstructief, feministisch, psychoanalytisch (enzovoort) perspectief te benaderen. Een ‘goede’ lezer is ‘kritisch’, bezigt ‘kritiek’; zij contextualiseert, analyseert, en speculeert over de intenties en achtergrond van de auteur. Zij stelt een afstand in, maar daarin tanen andere intensiteiten. Belichting, het soort papier, de entourage en de fysieke staat van het lichaam verdwijnen in de schaduw van een analytisch model dat beweegt in eenrichtingsverkeer: kennis gaat over van schrijver op lezer. We begonnen met het ontwikkelen en beoefenen van alternatieve leestechnieken die actief een semantische inhoud onderdrukken: dat deden we door middel van stroboscooplichten, ongewone houdingen, lezen in groep en zowel stimulerende als kalmerende middelen (rum, kava kava). Onze pogingen tot semantische betugeling bestempelen wij echter niet als ‘beter’ of ‘nuttig’: ze geven geen bevoorrechte toegang tot de ‘verborgen betekenis’ van een tekst. Sterker nog, om daadwerkelijk nieuwe dingen te leren, werd het ons duidelijk dat we het idee ‘leren’ moesten loslaten.

Samen met een studentenkoor van een kunstacademie in Gent bestudeerden we gedurende vier avondrepetities een coverversie van *Paragraph 7* van *The Great Learning*, een van de koorwerken van Cardew uit 1971. De partituur vraagt om amateurzangers en bestaat uit een reeks relationele regels en bepalingen die de zangers zowel ruimtelijk als vocaal arrangeren. Het ritme wordt bepaald door het ademhalings tempo. Harmonie ontstaat door aanpassingsvermogen; het zich kunnen instellen op medevocalisten. Noten lezen of de juiste toonhoogte kunnen aanhouden zijn geen vereisten om *Paragraph 7* te kunnen uitvoeren. Het repeteren zelf is niet van ondergeschikt belang; de studie van de partituur is het stuk, meer dan enig concreet gezongen ‘geluidsbeeld’. Soms is de belangrijkste uitkomst van een publieke performance dat er een drijfveer ontstaat om verder te repeteren.

Het interessante aan het beoefenen van de partituur (eerder dan de bestudering ervan) is de ongewone, collectieve concentratie die de partituur oproept. Het denkbeeldige model van de partituur is, zeker gezien de vraag naar amateurzangers, nauwelijks uitvoerbaar, maar serieuze pogingen doen wel degelijk iets. Voor ons had dit voornamelijk te maken met dissonantie kunnen (en willen) vertrouwen. Tijdens de repetities ontstond het geloof dat intens samenzijn ook zonder het streven naar (sterker nog, met het vermijden van) *consensus* standhoudt. Het politieke gebaar zit hem juist in dit aanvaardingsproces: dissonantie wordt tot een gangbaar en collectief gedeeld gegeven gemaakt.

Aaron Swartz, een onderzoeker aan het MIT (Massachusetts Institute of Technology), werd in 2011 in een voorraadkast—waar hij een eigen geprogrammeerd Python-script automatisch duizenden .pdfs van JSTOR liet downloaden—aangehouden. JSTOR is een verzameling academische publicaties, alleen toegankelijk voor abonneementhouders, tegen betaling. In de daaropvolgende rechtszaak stelden de aanklagers dat de door Swartz gedownloadte artikelen voor gratis verspreiding onder de massa bedoeld waren en zo de winstmarge van JSTOR in gevaar zouden brengen. Bij het bepleiten van hun zaak beriepen ze zich op “The Guerrilla Open Access Manifesto”, een gezamenlijk geschreven tekst, gepubliceerd op de weblog van Swartz. Het manifest etaleert een uitgesproken ‘online-utopisme’: het ideaalbeeld dat kennis voor het oprapen ligt wanneer informatie op grote schaal toegankelijk gemaakt wordt. Een dreigende gevangenisstraf, met bijkomend strafblad, plus een torenhoge geldboete leidde ertoe dat Swartz zelfmoord pleegde. Bij activisten die zich inzetten voor *open access* groeide hij al gauw uit tot martelaar. Swartz overleed op 26-jarige leeftijd.

Als lezers hebben wij zelf veel te danken aan de vrije toegang tot digitaal verspreide kennis en informatie. Tussen onze twee harde schijven is over de jaren heen een omvangrijk Venn-diagrammatisch bouwwerk van over en weer uitgewisselde .pdf’s ontstaan—sommigen geannoteerd, anderen ongelezen. Tijdens de repetities van *The Great Learning* brachten we fragmenten van ‘The Guerrilla Open Access Manifesto’ onder de aandacht. Aan de ene kant, Cardews leermodel dat het relationeel gesitueerde lichaam als uitgangspunt neemt; aan de andere kant, onderwijs als de ongelimiteerde uitwisseling van informatie, ter nagedachtenis aan Swartz. Het idee is niet om één autodidactisch model een mythische status toe te dichten, maar om een ontmoeting tussen de twee modellen in het leven te roepen. Wellicht eentje als vorm, de andere als inhoud. Er is een inherent gebrek aan overeenstemming die met deze ontmoeting gepaard gaat, een wiskundig onoverbrugbare afstand. Statistisch gezien wisten we dat.

LEARNING

